

Bralna značka pri angleščini in razlogi za upad zanimanja

Simona Tučman, profesorica angleščine, OŠ Mengeš

Branje, predvsem ekstenzivno branje, je ključnega pomena pri usvajanju tujega jezika. Ekstenzivno branje pomeni, da bralec prebere čim več knjig in s tem izboljša sposobnost tekočega branja in sporazumevanja v tujem jeziku. Kot najbolj pogosta metoda spodbujanja ekstenzivnega branja pri učencih v Sloveniji se je uveljavila t. i. angleška bralna značka. Kljub spodbujanju in različnim poskusom motiviranja število učencev, ki opravijo bralno značko, na naši šoli pada. S pomočjo izvedene ankete sem skušala ugotoviti vzroke upada ter motivacijske dejavnike, ki bi spodbudili učence k večjemu branju knjig v angleščini.

Pomen znanja tujega jezika in branja v tujem jeziku

Sodobna družba mlade spodbuja, da razmišljajo o študiju in delu v tujini. Pri tem je seveda ključnega pomena poznavanje vsaj enega tujega jezika, med katerimi je najbolj razširjena ravno angleščina. Pri tem je pomembno, da posameznik ne samo razume jezik, ampak da je sposoben uporabljati tuj jezik na nivoju, ki ga od njega zahtevajo delodajalci, šole, univerze in druge agencije v tujini (Alderson in Cserezszyes 2012, 11). Poleg ekonomskih in izobraževalnih razlogov je poznavanje tujega jezika pomembno tudi zaradi večkulturnosti naše družbe. Učenci skozi učenje tujega jezika spoznavajo drugo kulturo ter razvijajo spoštovanje do drugačnosti, strpnost in vrednote. Sposobnost sporazumevanja v tujem jeziku je koristna za posameznika tudi na potovanjih v druge države, ki so vse bolj priljubljena in pogosta. Posameznikova sposobnost tekočega branja v tujem jeziku je eden od glavnih kriterijev za ocenjevanje njegove kompetentnosti v tem jeziku (Brajter 2016, 3).

Branje v tujem jeziku prinaša številne prednosti pri učenju le-tega. Z intenzivnim branjem različnih knjig, člankov, blogov in novic na spletnih straneh posameznik krepi besedni zaklad in dobi boljši vpogled v jezikovni sistem, saj je jezik v pisanih besedilih praviloma bogatejši od jezika, ki ga uporabljamo v vsakdanjem govoru. Sočasno pa se uči tudi vsakdanjih fraz in tako dobi občutek, kdaj v tujem jeziku nekaj zveni naravno. Z branjem možgani spotoma zaznavajo tudi slovnične strukture, ne da bi slovnic obnavljali z dolgočasnimi vajami (Vir 1). Z osvajanjem vsega tega seveda branje pripomore k izboljšanju pogovornih spretnosti posameznika.

Rezultati mednarodnih raziskav glede bralne pismenosti slovenskih učencev

Rezultati mednarodne raziskave PISA 2018 kažejo, da Slovenija na vseh treh področjih pismenosti (matematična, bralna in naravoslovna) dosega rezultate nad povprečjem OECD. Kljub temu podatki kažejo

na manjši upad v dosežkih pri bralni pismenosti v primerjavi z letom 2015, in sicer za 10 točk. Podobno kot leta 2009 in 2012, ko je bila bralna pismenost podpovprečna, slovenski učenci in učenke poročajo o podpovprečni motivaciji za branje (Vir 2). Mednarodna raziskava bralne pismenosti v tujem jeziku angleščina (ESLC 2011) je pokazala, da so devetošolci v Sloveniji dosegali slabše rezultate pri branju v tujem jeziku – angleščini – kot pri slušnem razumevanju in pisnem sporočanju v istem jeziku; od tega jih kar 41 % ni doseglo rezultatov, ki so predvideni po učnem načrtu iz angleščine ob koncu osnovne šole in ki sovpadajo z ravno A2 Skupnega Evropskega Jezikovnega Okvira (Novak 2015).

Intenzivno in ekstenzivno branje

V preteklosti je branje veljalo za pasivno oz. receptivno dejavnost. Bralec naj bi absorbiral informacije brez kakršnega koli aktivnega vključevanja z njegove strani. Danes so strokovnjaki drugačnega mnenja. Med branjem naj bi bil vsak bralec zelo aktiven. Medtem ko bere, naj bi bralec ves čas razmišljal, in sicer o tem, kaj bere, kaj že ve o predstavljeni temi, ali je besedilo smiselno ali trapasto, ali je zanimivo ali dolgočasno, ali besedilo potrjuje to, kar že ve o temi, ipd. Mogoče razmišlja o podobnih besedilih, ki jih je že prebral, o avtorju, o tem, kaj bo naredili z informacijami, ki jih bo pridobili s prebranim, ipd. Povedano drugače, bralec ni pasiven, temveč je zelo aktiven, saj med branjem ves čas razmišlja ter izbira in interpretira informacije glede na razlog, s katerim se je sploh lotil branja (Alderson in Cserezszyes 2012, 19).

Pri branju ločujemo med intenzivnim in ekstenzivnim branjem. Intenzivno branje pomeni podrobno branje s specifičnim ciljem, kjer posameznik besedilo popolnoma razdela z namenom absorbirati čim več informacij, spoznati čim več novih besed ipd. Pri intenzivnem branju mora posameznik vložiti veliko mentalnega truda in je za učence naporno (Lampariello 2019). Intenzivno branje je branje, ki se ga učitelji pri pouku najraje poslužujemo.

Pri ekstenzivnem branju govorimo o branju, pri katerem bralec sam izbere čtivo (ševeda primer- no njegovi stopnji znanja tujega jezika) ter samo bere in v primerjavi z intenzivnim branjem nima pred sabo specifičnega učnega cilja in podanih nalog. Pomen posameznih besed ni pomemben. Pomembno je, da bralec prebere čim več knjig, v branju uživa in s tem razvija splošne bralne spre- tnosti. Kot dejavnost pri pouku je ekstenzivno branje večinoma spregledano oz. postavljeno na stranski tir, saj učitelji pogosto menimo, da to ni učinkovita poraba našega časa pri pouku (Vir 3). V kolikor bi se učitelj odločil, da bi ekstenzivno branje vključil v pouk, bi le-to moralo potekati naj- manj 15 minut. Branje poteka tiho in individualno, učenci berejo, kar želijo. Priporočljivo je, da med tem časom bere tudi učitelj in s tem poskrbi za bralni zgled učencem. O prebranem se nato po- govarjajo z učiteljem (Bodlaj 2013, 18). Pri osvaja- nju tujega jezika je ključnega pomena predvsem ekstenzivno branje.

Angleška bralna značka

Najbolj priljubljena oblika spodbujanja eksten- zivnega branja v angleščini med učenci je tako imenovana angleška bralna značka. Angleška bralna značka je tekmovanje v angleščini, ki je na voljo učencem kot dopolnilna dejavnost. Orga- nizirata in koordinirata jo dva založnika, tako da v bistvu potekata dve tekmovanji. Epi Reading Badge je omogočen s strani DZS-ja, založnik, za- dolžen za Bookworms, pa je Oxford Centre (Ver- dev 2017, 6).

Učiteljice angleščine na naši šoli smo se pred leti od- ločile, da ne bomo sodelovale na nobenem od teh dveh tekmovanj. Razlogov za to je bilo več: število učencev na šoli je naraščalo, število knjig, ki smo jih lahko kupili, pa je bilo absolutno premalo, da bi jih lahko razdelili med vse učence, ki so si želeli 'tekmo- vati'. Vsako leto sta bila razpisana vsaj dva nova naslo- va knjig, medtem ko so stare knjige 'počivale' in se prašile na policah. Poleg tega smo učiteljice opazale, da učenci knjig sploh ne preberejo in pridejo samo poskusit rešiti tekmovalno polo. Zato smo uvedle 'svojo' bralno značko, ki poteka podobno kot sloven- ska bralna značka, in tako dale možnost ponovne uporabe vsem knjigam, ki so se na policah nabrale tekom šolskih let, poleg tega pa smo se lahko prepri- čale, da so učenci knjige dejansko prebrali.

Podobno kot v prejšnjih letih je sodelovanje pri an- gleški bralni znački prostovoljno, s tem da učiteljice ševeda poskušamo motivirati čim več otrok, da bi brali v angleščini in opravili bralno značko. Z opravljanjem bralne značke pričnemo v 5. razredu. Na za- četku šolskega leta v 5. razredu k pouku angleščine povabimo knjižničarko, ki s sabo prinese knjige v an- gleškem jeziku. Knjižničarka najprej učencem pred- stavi, kje v knjižnici lahko najdejo knjige v angleščini, nato pa si jih lahko ogledajo in tudi sposodijo. Med ogledom knjig poteka pogovor o načinu, kako izbrati njim primerno stopnjo težavnosti knjige, na kaj mo- rajo biti pozorni, kje poleg šolske knjižnice še imajo dostop do njim primernih gradiv ipd. Z moje strani sledi pogovor o pomembnosti branja v tujem jeziku ter na splošno pogovor o tem, ali radi berejo, kaj radi berejo, kaj jim je pomembno pri izbiri knjige ipd.

Primer vprašanj za pogovor:

- What is the longest book you have ever read? How long did it take to read it?
- What is the funniest book you have ever read?
- The saddest?
- The strangest?
- How many books have you read in your life?
- Is there a time in your life when you read all the time?
- How many hours do you spend reading in a week?
- Do you have any ideas for a story for you to write?
- Do you read books based on recommendations?
- Where you ever given a bad recommendation?
- Did it change your opinion of the person who recommended the book?
- What books have you recommended for other people?
- How often do you go to the library?
- How many books do you check out at a time?
- How do you choose the books you are going to read? (reviews; a recommendation from a friend; the front cover)
- Do you watch the movie that came from a book?
- Most people say the book is better than the movie. Is this true for you?
- Is there a book that you have read more than once?
 - What was the title?
 - How many times did you read it?
- Is there a book you just couldn't finish?
 - What was the title?
- What is your favorite time of day for reading?
- Where is your favorite place to read?
- Do you listen to music while you read?
- Do you often read book before go to bed?

Učenci, ki se prijavijo, da bodo opravljali bralno značko, morajo prebrati 3 knjige po lastnem izboru ter se naučiti eno pesmico v angleškem jeziku. Dolžina pesmice je odvisna od starosti učencev. V višjih razredih (8., 9. razred) mora biti dolga vsaj 16 vrstic. Sledi pogovor o knjigi in pesmici. V nižjih razredih je lahko v slovenščini oz. kombinaciji slovenščine in angleščine, v višjih razredih poteka v angleščini. Učenci, ki želijo več, lahko izpolnijo delovni list. Delovne liste za 6. in 7. ter 8. in 9. razred je izdelala sodelavka ga. Knežević.

Delovni listi, ki jih izpolnjujejo učenci:

Reading badge 2019/20 **Book Review** Name: _____
(6th and 7th grade)

1. **What's it called? Who's it by? What kind of book is it?** / Kako se imenuje? Kdo jo je napisal? Kakšen žanr knjige je?

2. **Make a mind map with 5 new words, 5 difficult words, 5 easy words and 5 funny words.** / Izdelaj miselni vzorec s 5 novimi besedami, 5 lahkimi besedami in 5 zabavnimi.

3. **Make sentences with 5 new words.** / Tvorì povedi s 5 novimi besedami.

4. **Write the timeline of its events.** / Napiši, nariši časovni trak dogodkov.

5. **Write about your favourite character in the story and your favourite scene.** / Piši o svojem najljubšem liku v zgodbi in tvojem najljubšem prizoru.

6. **Make an interview with a writer of the story.** / Zapiši intervju s pisateljem zgodbe.

Reading badge 2019/20 **Book review** Name: _____
(8th and 9th grade)

1. What is it called (=its title)? Who is it by (=the author/the writer)?

2. Present its main characters with a **mind map** (= miselni vzorec). Describe their appearance and character.

3. Write an **interview** with one of the characters.

4. **Change the end of the story** and write a new one.

5. What did you think of a story? Why?

6. Some new words/expressions you've learned... You can use them later in a **crossword** (= križanka).

7. **Your own ad.** Napiš oglas (TV, radio ali časopis) za prodajo knjige.

Oglas vsebuje: naslov knjige, ime avtorja, povzetek vsebine, razloge za nakup knjige, ilustracijo in oceno knjige. Bodi izvirni, hudomušen, igriv pri ustvarjanju le-tega.

|

8. Izdelaj križanko, ki vsebuje besede iz knjige.

V 5. razredu učenci naredijo pisni izdelek po naslednjih navodilih:

- napiši naslov in avtorja knjige,
- izpiši glavne osebe – eno izmed njih tudi natančneje opiši (najmanj 5 povedi),
- izpiši 10 novih besed in jih prevedi v slovenščino,
- napiši kratko obnovo v angleščini (V primeru, da ti je pisanje obnove pretežko, lahko iz vsake strani izpišeš glavno poved in jo prevedeš v slovenščino.).

Kljub našemu trudu motivirati čim več učencev, da bi opravili bralno značko oz. brali knjige v angleščini, učiteljice angleščine na šoli opažamo, da število učencev, ki opravijo bralno značko, z leti upada oz. stagnira, kljub temu da število učencev na šoli narašča. Zato sem se odločila opraviti raziskavo med našimi šestošolci. Za učence šestih razredov sem se odločila, ker imajo za sabo eno leto izkušenj z opravljanjem bralne značke in se mi zdijo primerne starosti, da se da nanje še vplivati.

Namen in cilj raziskave

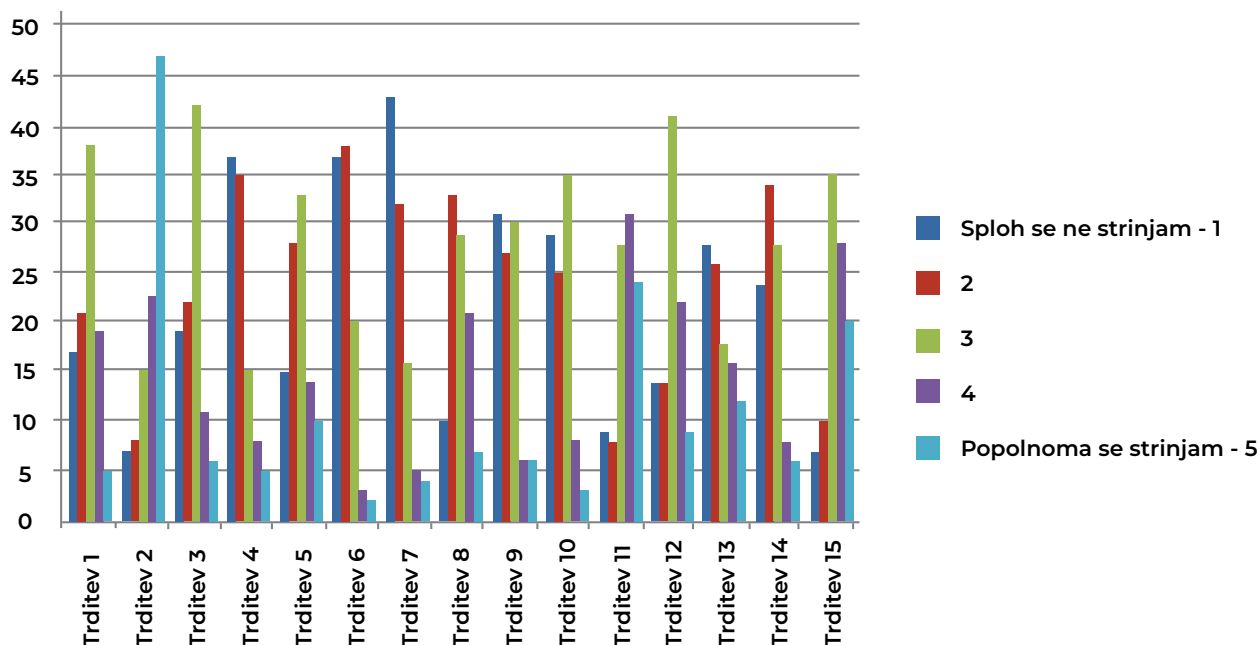
Z raziskavo sem želela pridobiti vpogled v odnos učencev do branja, morebitne vzroke za upad branja, njihove bralne navade, motivacijske dejavnike ipd. Z namenom pridobiti ideje, kako v prihodnje prepričati več učencev, da bi se bolj posluževali ekstenzivnega branja v angleškem jeziku oz. opravili vsaj angleško bralno značko, sem sestavila kratek vprašalnik, ki je bil razdeljen med naše šestošolce.

Metodologija

Vprašalnik je bil sestavljen iz 15-ih trditev. Za vsako trditev so učenci označili, v kolikšni meri se z njo strinjajo. Uporabljena je bila Likertova 5-stopenjska merska lestvica. Učenci so morali svoje strinjanje oz. nestrinjanje s trditvijo označiti od 1 (sploh se ne strinjam) do 5 (popolnoma se strinjam).

V raziskavi je sodelovalo 100 od 105 šestošolcev. Anketa je bila anonimna, tudi spol učenca ni bil pomemben. Vprašalnik so učenci izpolnjevali med poukom angleščine.

Rezultati ankete

TRDITEV 1: Branje knjig v angleškem jeziku je težko.

38 učencev se s trditvijo ne strinja, 24 se s trditvijo strinja, 38 učencev je deljenega mnenja glede zahtevnosti branja v angleškem jeziku.

TRDITEV 2: Prebral sem vsaj že eno knjigo v angleščini.

Rezultati ankete so pokazali, da je večina šestošolcev (70 %) prebrala že vsaj eno knjigo v angleščini, medtem ko 15 učencev ni prebralo še nobene. 15 učencev se je s trditvijo delno strinjalo. Sklepam, da so prebrali že kakšno stvar v angleščini izven časa pouka, vendar to ni bila ravno knjiga, ampak je bila to kakšna novička na kakšni njim pomembni spletni strani ali kakšen članek v angleških revijah, ki jih imamo na šoli.

TRDITEV 3: Za branje knjig v angleščini nimam dovolj časa.

Skoraj polovica anketiranih učencev (41 %) meni, da imajo dovolj časa za branje tudi v angleškem jeziku, 42 % jih je deljenega mnenja, 17 % učencev pa meni, da za branje v angleščini nimajo dovolj časa.

TRDITEV 4: V šolski knjižnici ni dovolj knjig v angleščini.

62 % je mnenja, da je v šolski knjižnici dovolj knjig v angleškem jeziku. 15 % učencev se s to trditvijo le delno strinja. Menim, da ti učenci iščejo še kakšne druge zvrsti, kot so npr. stripi, tehnične knjige ipd. Le-teh v naši knjižnici res primanjkuje. 13 % učencev meni, da v šolski knjižnici ni dovolj knjig v an-

gleškem jeziku. Menim, da teh 13 učencev pri obisku šolske knjižnice ni namenilo veliko pozornosti oddelku z angleškimi knjigami.

TRDITEV 5: V šolski knjižnici ni knjig v angleščini, ki bi se mi zdele zanimive oz. bi me pritegnile.

43 % učencev se s to trditvijo ne strinja. 33 % se jih delno strinja, 24 % pa se jih s to trditvijo strinja. Kot sem omenila že prej, v šolski knjižnici res primanjkuje stripov, enciklopedij, poezije v angleščini ipd.

TRDITEV 6: V šolski knjižnici so vse angleške knjige pretežke za moj nivo znanja angleščine.

Kar 75 % učencev se s to trditvijo ne strinja, 20 % jih je nekako neopredeljenih oz. se delno strinjajo, medtem ko se 5 učencev s to trditvijo strinja. V tem primeru gre verjetno za učence, ki jim angleščina povzroča težave. Vseeno menim, da imamo v šolski knjižnici dovolj knjig, ki so primerne tudi za učence s šibkejšim znanjem angleščine.

TRDITEV 7: V branju angleških knjig ne vidim smisla.

75 % učencev vidi korist v tem, da berejo knjige v angleščini, 16 % učencev je deljenega mnenja, 9 % učencev pa v branju angleških knjig ne vidi smisla.

TRDITEV 8: Knjigo v angleščini bi prebral, če bi si jo lahko izposodil kar med poukom pri učiteljici za angleščino.

43 % učencev se s trditvijo ne strinja, 29 % se jih delno strinja, 28 % pa se jih s trditvijo strinja. Število učencev, ki se s trditvijo strinja, me preseneča, ker so to možnost imeli v 5. razredu, pa je niso izkoristili.

TRDITEV 9: Knjigo v angleščini bi prebral, če bi mi pri tem pomagali starši.

Pri tej trditvi se je izkazalo, da pomoč staršev pri branju v angleškem jeziku ne igra bistvene vloge, saj se je s trditvijo strinjalo samo 12 učencev. 58 % se jih s trditvijo ni strinjalo, 30 % pa se je strinjalo samo delno.

TRDITEV 10: Ko berem angleške knjige, vedno uporabljam slovar.

54 % anketiranih pri branju v angleškem jeziku ne uporablja slovarja, 35 % ga uporablja občasno, 11 % anketiranih pa po navadi uporabi slovar pri razumevanju neznanih besed. Več kot polovica učencev bere torej v skladu z ekstenzivnim načinom branja, ki bralca spodbuja, da poskuša besedo razumeti iz konteksta ali pač njen pomen preprosto preskoči.

TRDITEV 11: Smiselno se mi zdi rešiti tudi vaje, ki so navadno zapisane na koncu knjige.

Korist v reševanju dodatnih nalog na koncu knjige vidi več kot polovica anketiranih (55 %), 17 učencev ne vidi smisla v reševanju dodatnih nalog, medtem ko je 28 učencev nekako neopredeljenih oz. vidijo v tem samo delno korist.

TRDITEV 12: Rad berem tiste knjige v angleščini, ki sem jih prej prebral že v slovenščini.

28 % učencev ne mara brati knjig, ki so jih prebrali v slovenščini, tudi v angleščini, 41 % učencev se delno strinja s trditvijo, medtem ko kar 31 % učencev rado bere knjige, ki so jih prebrali že v slovenščini, tudi v angleščini.

TRDITEV 13: Več knjig v angleščini bi 'prebral', če bi imele tudi avdio posnetek (CD).

Več kot polovica učencev (54 %) meni, da možnost avdio posnetka ne bi vplivala na njihovo pripravljenost prebrati več knjig v angleškem jeziku, medtem ko je 28 % učencev mnenja, da bi 'prebrali' več knjig v angleščini, če bi na voljo imeli tudi avdio posnetek.

TRDITEV 14: Knjige v angleščini bi prebral, če bi jih lahko bral skupaj z učiteljico izven časa rednega pouka.

58 % učencev pomoč učitelja pri branju ne pomeni večje motivacije pri branju, 28 % jih ima deljeno mnenje, 14 % učencev pa meni, da bi jih pomoč učitelja dodatno spodbudila pri prebiranju angleških knjig.

TRDITEV 15: Možnost pridobitve odlične ocene bi me motivirala, da bi prebral več knjig v angleščini.

48 % anketiranih se s trditvijo strinja, 35 % se jih strinja delno, medtem ko 17 % anketiranim možnost pridobitve dodatne ocene (odlično 5) ni zadostna motivacija za prebiranje knjig v angleškem jeziku.

Sklep

Rezultati ankete niso povsem nepričakovani. Nekoliko so me presenetili rezultati nekaterih trditev, kot na primer vloga oz. pomoč staršev pri branju otrok v tujem jeziku. Bila sem mnenja, da je njihova pomoč ključnega pomena, pa se je izkazalo, da se več kot polovica učencev s tem ne strinja. Zanimivi so mi tudi rezultati trditve, da kar precej otrok rado bere tiste knjige v angleščini, ki so jih prej prebrali že v slovenščini. Prav tako sem pričakovala veliko večji odstotek učencev, kot se je dejansko pokazalo, ki bi jih možnost pridobitve odlične ocene dodatno motivirala pri prebiranju angleških knjig.

Branje v tujem jeziku, predvsem ekstenzivno branje, je vsekakor ogromnega pomena pri učenju tujega jezika. In bralna značka predstavlja enega izmed najlažjih načinov, kako učence motivirati za branje v tujem jeziku. Vendar pa bo potrebno uvesti nekaj sprememb oz. bo potrebno poskušati motivirati učence za branje v tujem jeziku tudi na druge načine. Zunanja motivacija se ni izkazala kot bistvena, tako da bo v prihodnje potrebno delati predvsem na notranji motivaciji, ki je osnovana na ustvarjalnosti in zanimanju. V prvi vrsti bo potrebno posodobiti nabor dostopnih knjig v šolski knjižnici oz. med njih vpeljati tudi enciklopedije, atlase, reportaže, stripe ipd. Verjetno bi bilo smiselno začeti z ekstenzivnim branjem oz. prebiranjem zgodbic samo z namenom poslušanja med samim poukom v nižjih razredih in tako poskušati privabiti učence k večjemu poseganju po literaturi v angleškem jeziku. Poleg tega bi se bilo smiselno tudi pogovoriti z učenci oz. jih povprašati po njihovem mnenju oz. predlogih, ki bi pripomogli k temu, da bi se več učencev lotilo prebiranja knjig v angleškem jeziku. Nekaj manevrskega prostora učiteljice torej še imamo, na nas pa je, da ga izkoristimo.

Literatura

- Alderson, J. C. in Cseresznyes M. (2012): *Into Europe, Prepare for the modern English Exams, Reading and Use of English*. Budapest: Teleki Laszlo Foundation
- Brajer, L. (2016): *Odnos učencev 5. razreda do angleške bralne značke*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, UL – magistrsko delo.
- Bodlaj, T. (2013): *Bralna pismenost v angleškem jeziku učencev 5. razreda osnovne šole*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, UL – diplomsko delo.
- Lampariello, L. (2019): *Intensive vs. Extensive Reading*. Dostopno na <https://www.lucalampariello.com/intensive-vs-extensive-reading/>
- Novak, J. (2015): *Branje v spletni učilnici: Pot k bralni pismenosti v tujem jeziku*. Maribor: Filozofska fakulteta, UM – magistrsko delo. Dostopno na: <https://dk.um.si/izpisGradiva.php?lang=slv&id=48441>, 29. 12. 2019.
- Verdev, V. (2017): *Angleška bralna značka učencev druge triade na osnovni šoli Frana Roša*. Koper: Pedagoška fakulteta, UP – diplomsko delo.
- Vir 1: Lingula: 4 nasveti za učenje jezika z branjem. Dostopno na: <https://www.lingula.si/ucenje-jezika/branje/>
- Vir 2: Pedagoški inštitut (2019): Sporočilo za medije: Rezultati mednarodne raziskave PISA 2018. Dostopno na: <https://www.pei.si/sporocilo-za-medije-rezultati-mednarodne-raziskave-pisa-2018/>
- Vir 3: British Council: Extensive Reading. Dostopno na: <https://www.teachingenglish.org.uk/article/extensive-reading-0>